

11. Filiuk, S. M. (2022). Rozvytok turystychnoho potentsialu u voiennyi chas: mizhnarodnyi dosvid i perspektyvy Ukrainy. *Akademichni vizii*, vyp. 14.
12. Zvit pro sytuatsiiu u sferi nadannia prytulku, 2023: Pidsumkovyi zvit. Liuksemburh: Viddil publikatsii ofitsiinykh vydan Yevropeiskoho Soiuzu, 2023. 30 p.
13. Naibilshyi terakt KhKhI stolittia: yak tsei svit ostatochno zbozhevoliv. URL: <http://chas.news> (data zvernennia: 11.09.2023).
14. European Economic and Social Committee. URL: <https://www.eesc.europa.eu/en/news-media/presentations/more-97-000-jobs-were-saved-managing-temporary-wage-subsidy-scheme> (data zvernennia: 12.09.2023).
15. Vision of Humani. URL: www.visionofhumani.org (data zvernennia: 11.09.2023).
16. Ziavyvsia novyi reitynh nainebezpechnishykh krain svitu: na yakomu misti Ukraina. URL : www.trueua.info (data zvernennia: 13.09.2023).
17. Quotezone. URL : www.quotezone.org (data zvernennia: 11.09.2023).

Матеріал надійшов до редакції 19.09.2023 р.

УДК: 327

Наталія Піпченко,

доктор політичних наук, професор,

Навчально-науковий інститут міжнародних відносин,

Київський національний університет імені Тараса Шевченка,

nataliyapo@gmail.com

ORCID ID: 0000-0003-3759-7085;

Ярослав Лепеха,

магістр освітньої програми «Міжнародні комунікації»,

Навчально-науковий інститут міжнародних відносин,

Київський національний університет імені Тараса Шевченка,

yaroslav.universal@gmail.com

DOI 10.29038/2524-2679-2023-03-190-202

ПОЛІТИКА ФРН ЩОДО ФОРМУВАННЯ ЕНЕРГЕТИЧНОЇ БЕЗПЕКИ ЄВРОПИ

У статті проаналізовано сутність та особливості політики ФРН щодо формування енергетичної безпеки Європи з урахуванням сучасних тенденцій. Особливу увагу приділено вивченню політики ФРН за канцлерства А. Меркель, яка сприяла розробці сучасної моделі енергетичної безпеки

ЄС. Визначено, що енергетичну політику ЄС та Німеччини спрямовано на забезпечення енергетичної безпеки, удосконалення функціонування спільного енергетичного ринку, підтримку енергоефективності, посилення процесів декарбонізації економіки та ініціювання сучасних досліджень у сфері енергетики. Крім того, проаналізовано особливості трансформації політики ФРН щодо енергетичної безпеки Європи до та після початку повномасштабної війни Росії проти України й визначено перспективи забезпечення енергетичної безпеки Європи. Установлено основні напрями політики ФРН у сфері федеральної та європейської енергетичної безпеки після абсолютної відмови від російських викопних ресурсів. Зроблено висновок, що в короткостроковій перспективі ФРН матиме визначальний вплив на формування спільної енергетичної політики й безпеки Європи, а реалізація спільної політики ЄС проти Росії сприятиме глибинній трансформації енергетичної політики держави. У довгостроковій перспективі ЄС і Німеччина мають не лише зберегти політико-економічну здатність протистояти Росії, але й створити умови для уникнення в майбутньому будь-якої іншої залежності від постачання енергетичних ресурсів третіми сторонами. Забезпечення енергетичної безпеки Європи гарантуватиме незалежність і самостійність під час прийняття глобальних політичних рішень, які мають безпосередній вплив на розвиток та завершення військових дій Росії проти України.

Ключові слова: енергетика, безпека, енергетичний ринок, енергетична політика, війна, Німеччина, Європа.

Nataliia Pipchenko,

Taras Shevchenko National University of Kyiv,
ORCID ID: 0000-0003-3759-7085;

Yaroslav Lepekha,

Taras Shevchenko National University of Kyiv

THE POLICY OF GERMANY REGARDING THE FORMATION OF EUROPE'S ENERGY SECURITY

The article analyzes the essence and features of Federal Republic of Germany's policy regarding the formation of Europe's energy security, taking into account modern trends. Particular attention is paid to the study of the policy of the Federal Republic of Germany during the chancellorship of A. Merkel, which contributed to the development of the modern EU energy security model. It was determined that the energy policy of the EU and Germany is aimed at ensuring energy security, improving the function of the

common energy market, supporting energy efficiency, strengthening the processes of economy decarbonization, and initiating modern research in the field of energy. In addition, the features of the transformation of Germany's policy regarding Europe's energy security before and after the start of Russia's full-scale war against Ukraine were analyzed, and the prospects for ensuring Europe's energy security were determined. The main directions of the policy of the Federal Republic of Germany in the field of federal and European energy security after the absolute rejection of Russian fossil resources have been established. It was concluded that in the short term, Germany will have a decisive influence on the formation of a common energy policy and security of Europe, and the implementation of a common policy of the EU against Russia will contribute to a deep transformation of the state's energy policy. In the long term, the EU and Germany should not only preserve the political and economic ability to confront Russia, but also create conditions for avoiding any other dependence on the supply of energy resources by third parties in the future. Ensuring Europe's energy security will guarantee independence and self-sufficiency in making global political decisions that have a direct impact on the development and termination of Russia's military actions against Ukraine.

Key words: energy, security, energy market, energy policy, war, Germany, Europe.

1. ВСТУП

В умовах повномасштабної російської війни проти України одним із найбільш актуальних питань поряд із військовою підтримкою нашої держави стало забезпечення стабільності енергосистеми Європи, яка тривалий час перебувала в залежності від російської нафти й газу. Економіка Німеччини як одна з найбільших європейських економік активно розробляє шляхи забезпечення стабільних поставок енергії для Європи та зменшення ризиків, пов'язаних із геополітичною ситуацією у світі й гарантуванням власної енергетичної безпеки. На неформальній зустрічі глав держав та урядів країн-членів ЄС у березні 2022 р. прийнято рішення про поступову відмову ЄС від імпорту викопного палива з Росії з огляду на російську війну проти України й досягнення кліматичних цілей ЄС до 2050 р.

Німеччина разом з іншими державами ЄС упродовж 2022–2023 рр. зосередилися на трансформації власної енергетичної інфраструктури, щоб підвищити європейську енергетичну стійкість й автономію в умовах можливого дефіциту енергії. Ідеї Німеччини щодо прискореного переходу

до відновлюваних джерел енергії як на федеральному, так і європейському рівнях, хоча й зазнали критики, проте спонукали до повного перегляду європейської енергетичної системи та поступового переходу до чистих джерел енергії.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Потрібно зазначити, що різноманітні аспекти енергетичної безпеки Європи є предметом численних наукових пошуків. Особливо активними є дослідження щодо впливу політики ФРН на формування енергетичної безпеки Європи, оскільки саме від політичних рішень на рівні держави залежать можливості трансформації європейської енергетичної системи. Так, окремі аспекти вказаної проблематики у своїх працях досліджували Е. Бар, М. Баун, Дж. Дені, Х. Мюнклер, В. Паттерсон, К. Янош та ін. Серед українських учених можна виокремити праці С. Андрущенко, О. Андрущенко, О. Брусилівської, М. Кухтіна, Ю. Мазурця, Б. Приймака, М. Рижкова, О. Шевчука й ін.

Мета дослідження – проаналізувати сутність та особливості політики ФРН щодо формування енергетичної безпеки Європи до й після початку повномасштабної війни Росії проти України.

2. РЕЗУЛЬТАТИ ДОСЛІДЖЕННЯ

Сучасну політику ФРН щодо енергетичної безпеки Європи доцільно розглядати безпосередньо з часів канцлерства А. Меркель з урахуванням особливостей забезпечення енергетичної безпеки на рівні ЄС. Саме в межах ЄС визначається спільна політико-енергетична лінія регулювання та коригування механізмів щодо управління енергетичною сферою, енергетичних стандартів і шляхів диверсифікації джерел енергії, однак Німеччина як одна з найбільш енергетично залежних економік Європи має визначальний вплив загалом на спільну енергетичну політику й безпеку.

Загалом підхід ЄС до енергетичної політики враховує особливості формування конкуренції на європейському та міжнародному ринках, а також необхідність модернізації політики ЄС і держав-членів у сфері збереження та захисту навколишнього середовища від кліматичних змін. Відзначимо, що в Лісабонському договорі 2007 р. [1] урегульовано особливості функціонування європейського енергетичного середовища та визначено напрями спільної зовнішньої енергетичної політики ЄС, спрямовані на вдосконалення функціонування енергетичного ринку, гарантування безпеки енергопостачання, а також сприяння покращенню енергоефективності й розширенню взаємозв'язків енергетичних мереж

держав-членів. Отже, на рівні ЄС закладено основи регулювання спільної енергетичної політики та безпеки задля уникнення проблем з енергозабезпеченням держав-членів.

Експерти зауважують, що політика Німеччини щодо енергетичної безпеки може не збігатися з позицією ЄС, проте держава з її активною діяльністю щодо енергетичної модернізації відіграє важливу роль у європейських енергетичних дебатах і формує їх тематичну спрямованість [2]. На рівні ЄС відбувається оновлення спеціальних правових засад, щодо яких об'єднані наміри держав-членів в енергетичній сфері, при цьому кожна з країн залишає за собою остаточне рішення щодо особливостей дотримання національного енергетичного балансу. Водночас для розвитку європейської енергетичної сфери з урахуванням кліматичних змін потрібно формувати спільний порядок денний та узгоджувати національні інтереси держав-членів у межах європейської енергетичної політики. З огляду на це, Німеччина намагається на рівні ЄС просувати власні амбітні енергетичні ініціативи, узагальнений варіант яких сприяє розвитку взаємопов'язаного й функціонуючого європейського енергетичного ринку, що потребує значної політичної уваги та економічних ресурсів.

Щодо спільної енергетичної політики ЄС, то Німеччина, модернізуючись на внутрішньому рівні, сприяла закладанню основ для загальноєвропейського енергетичного оновлення. Під час свого головування в ЄС у 2007 р. Німеччина сформулировала засади активнішої кліматично-екологічної політики та сприяла прийняттю Стратегії 20-20-20 у 2010 р., яка передбачала до 2020 р. скорочення викидів CO₂ на 20 % у порівнянні з рівнем 1999 р., збільшення частки відновлюваних джерел енергії до 20 %, а також розвиток енергоефективності до 20 %. Однак, за даними Європейського агентства з навколишнього середовища, лише 21 держава-член ЄС досягла національної цілі у 2020 р., тоді як Болгарія, Кіпр, Фінляндія, Німеччина, Ірландія та Мальта мають купувати квоти на викиди в інших державах ЄС, щоб відповідати заявленій меті [3].

У тому самому році Німеччина підготувала власну енергетичну концепцію з акцентом на розвитку відновлюваних джерел енергії, посиленні енергоефективності та реалізації цілей захисту клімату. При цьому енергетична політика Німеччини виявилася більш амбітною, зокрема планувалося на 40 % скоротити викиди CO₂ до 2020 р., на 55 % – до 2030 р. і 80 % – до 2050 р. Щодо частки відновлюваних джерел енергії, то до 2020 р. Німеччина бажала досягти 35 % частки відновлюваних джерел енергії в кінцевому енергоспоживанні, до 2030 р. – 50 % і до 2050 р. – 80 % [4].

Загалом, на думку Федерального уряду, перехід до передового, низьковуглецевого та безпечного енергопостачання може бути реалізований лише за допомогою спільних зусиль ЄС й інших міжнародних акторів. На європейському рівні збалансований розподіл завдань між ЄС і державами-членами сприяє ефективнішій трансформації енергетичної системи. На міжнародному рівні мають бути не лише сформовані, але й підтриманні зусилля ЄС щодо захисту клімату та реструктуризації енергопостачання [5].

Сприяючи підписанню Лісабонського договору, уряд Німеччини активно просував ідеї вдосконалення міждержавних мереж і загальних технічних стандартів у Європі для формування спільного енергетичного ринку та його подальшої лібералізації; підтримки торгівлі викидами CO₂; підвищення енергоефективності на рівні ЄС із метою створення інноваційної економічної зони; розвитку зеленої електроенергії для стимулювання використання відновлюваних джерел енергії; забезпечення ресурсної енергетичної безпеки [1]. Отже, уряд Німеччини часів А. Меркель виступав за стратегічний підхід до ресурсної безпеки на європейському рівні, що полягало в забезпеченні безперервного доступу до первинних джерел енергії – нафти та газу. Тому Німеччина продовжувала надавати політичну підтримку німецьким компаніям, які брали участь в інфраструктурних проєктах, що повинно було сприяти диверсифікації енергопостачання з метою забезпечення довгострокової енергетичної безпеки.

Зауважимо, що в енергетичній концепції 2010 р. [5] Німеччина підтримувала ідеї ринкового регулювання енергетичного ринку задля створення конкурентних умов між постачальниками й виробниками енергії. Однак німецькі енергетичні компанії намагалися пом'якшити заборону ЄС щодо одночасного продажу та транспортування енергоресурсів одним виробником через тісні зв'язки з російським енергетичним сектором. Угоди про будівництво першого й другого Північних потоків (відповідно, 2005 р. і 2015 р.) поглибили проблему європейської енергетичної безпеки та поставили Німеччину і Європу в залежність від російських енергетичних ресурсів. Отже, з одного боку, відповідно до директив ЄС, ішлося про диверсифікацію постачальників та виробників енергоресурсів, а, з другого – політичні рішення Німеччини призвели до фінансування енергетичної інфраструктури, яка сприяла формуванню єдиного монополіста в європейській енергетичній сфері. Серед причин, які спонукали до розвитку окресленої ситуації стало те, що Німеччина дотримувалася позиції щодо поступової відмови від ядерної енергетики, оголошеної урядом за канцлерства Г. Шрьодера, що призвело до потреби збільшення експорту

вуглеводневих ресурсів. Крім того, після катастрофи на японській атомній електростанції Фукусіма-1 у 2011 р. німецький уряд ухвалив рішення закрити всі атомні електростанції, які працювали до 1980 р. Наприкінці 2021 р. припинено роботу ще трьох атомних електростанцій. Останні три атомні електростанції, зупинка яких спочатку планувалася на кінець 2022 р., з огляду на війну проти України закриті лише у квітні 2023 р., завершили еру виробництва атомної енергії в країні [6].

Ще однією причиною фінансування додаткової енергетичної інфраструктури стало поглиблення Росією з 2000-х рр. процесів політичного, економічного, енергетичного та безпекового розбалансування України, що призводило до перешкоджання виконанню Україною взятих на себе зобов'язань у сфері постачання енергоресурсів до ЄС і Молдови через українську трубопровідну систему.

Отже, поява суперечностей, які б могли розбалансувати енергетичну безпеку Німеччини, спонукала до ініціювання спільних російсько-німецько-голландсько-французьких проєктів із будівництва додаткових трубопроводів у Європі. Зауважимо, що в меморандумі 2021 р. між Німеччиною та США щодо будівництва другого Північного потоку [7] лише декларувалися гарантії запобігання використанню Росією власних енергетичних проєктів як форми тиску, сприяння підтримці України, зміцнення європейської енергетичної безпеки та просування спільних кліматичних цілей.

Початок 2014 р. ознаменувався російською агресією проти України, що призвело до стимулювання подальших зусиль щодо оновлення підходів у сфері європейської енергетичної політики. ЄС розпочав діяльність, спрямовану на зниження залежності від російських поставок енергоресурсів. Необхідність змін викликана також безрезультатністю перемовин між Росією та Україною за посередництва ЄС щодо транспортування ресурсів українською газотранспортною системою. Потреба більш продуктивної диверсифікації поставок енергетичних ресурсів до ЄС привела до ухвалення Стратегії енергетичної безпеки ЄС у 2014 р. [8]. З урахуванням нових викликів і загроз 2013–2014 рр. ЄС намагався забезпечити енергетичну безпеку, спрямовану на підтримку стабільних надходжень енергетичних ресурсів до держав-членів. Використання Росією енергетичної сфери як інструменту тиску на Європу привело до стимулювання розвитку наднаціонального управління європейським енергетичним сектором, оскільки деякі держави-члени почали усвідомлювати неефективність міжурядових механізмів співробітництва з Росією.

Серед заходів для підтримки європейської енергобезпеки можна відзначити проведення у 2014 р. європейськими країнами тестів, що імітували сценарії переривання енергопостачання в період від одного до шести місяців унаслідок повного припинення імпорту російського газу до ЄС, а також зриву постачання російського газу через український транзитний маршрут. Результати засвідчили, що тривале порушення постачання може вплинути на енергетичну безпеку ЄС, проте якщо країни співпрацюватимуть одна з одною, споживачі будуть забезпечені енергоресурсами навіть у разі тривалішого зриву. Отже, реальний зрив постачання російських енергоресурсів до ЄС у 2022 р. мав лише частковий вплив на європейську логістику диверсифікації енергетичних ресурсів. Коли на першому етапі країни-члени об'єдналися, щоб підтримати країни ЄС, які мали проблеми з газосховищами й абсолютну енергетичну залежність від Росії, а на другому етапі ЄС і Німеччина ініціювали трансформацію енергетичного сектору та перегляд джерел і країн отримання енергії.

Позитивний вплив на можливості формування спільної негайної реакції держав-членів на проблеми в енергетичній сфері мало також утворення у 2015 р. Енергетичного союзу ЄС [9], діяльність якого спрямована на забезпечення безпечного, регулярного й конкурентоспроможного доступу до енергоресурсів. Отже, створення інтегрованого європейського енергетичного ринку, за якого держави-члени співпрацюють задля зміцнення власної енергетичної безпеки, декарбонізації економіки та розвитку енергозбереження, дало змогу ЄС забезпечити не лише європейську енергетичну безпеку, але й підтримати Україну після початку повномасштабної російської війни у 2022 р. Уряд Німеччини також дотримувався позицій, що внутрішній енергетичний ринок поряд із більш ефективним енергоспоживанням і розширенням використання відновлюваних джерел енергії є основою енергетичної безпеки як держави, так і Європи.

Федеральне міністерство економіки та енергетики зазначало, що для ефективного функціонування європейського енергетичного союзу потрібно сформувавши баланс між енергетичною безпекою, енергетичним ринком, енергоефективністю, декарбонізацією економіки та сучасними технологічними інноваціями. Подальше зміцнення енергетичного ринку Європи мало б сприяти також реалізації рішень у сфері захисту клімату, що спрямовані на скорочення викидів парникових газів на 40 % і зростання до 32 % частки відновлюваної енергії й 32,5 % енергоефективності до 2030 р. [10].

Посилення російського зовнішньополітичного та економічно-енергетичного тиску на відносини з країнами колишнього СРСР, російсько-

українські газові війни, зростання безпекової напруженості у відносинах з Україною, Грузією, Молдовою й країнами НАТО суттєво вплинули на політичні відносини між Росією та Німеччиною, однак жодним чином не змінили зобов'язання сторін у межах економічних контрактів. Російська окупація АР Крим і частини Донецької й Луганської областей України сприяли окресленню чіткішої позиції німецького уряду щодо відносин із Росією. Зокрема, Німеччина підтримала запровадження санкцій проти Росії, виступила з ініціативою диверсифікації постачання газу та пошуку нових способів енергозабезпечення із метою зниження енергетичної залежності від Росії. Крім того, у Білій книзі з безпекових питань 2016 р. окреслено, що Росія, своєю готовністю відстоювати власні інтереси силою та в односторонньому порядку змінювати міжнародні кордони, відкрито поставила під сумнів європейський мирний порядок, а з огляду на глибинну модернізацію власних збройних сил Росія готова до виходу за межі міжнародних договірних зобов'язань [11]. Отже, Німеччина, хоч і наголошувала у 2016 р. на тому, що Росія становить небезпеку як для держави, так і Європи загалом, проте вагомим політико-економічних рішень, які б вплинули на ситуацію, не прийняла.

Водночас, Німеччина за часів канцлерства А. Меркель прагнула реалізувати стратегію глибинної енергетичної трансформації держави за допомогою переходу до відновлювальних джерел енергії, щоб посилити власну енергетичну безпеку через поступове скорочення споживання вуглеводнів і повну відмову від ядерної енергетики. Німеччина прагнула стати однією з найбільш енергоефективних й екологічно безпечних країн світу. Ключовою метою стало намагання уряду протистояти кліматичним змінам, знизити залежність від імпорту енергоресурсів, скоротити ризики використання атомної енергетики, а також стимулювати використання технологічних інновацій. Незважаючи на те, що енергетика є сферою спільної компетенції ЄС і країн-членів, Німеччина активніше підтримувала ті проекти, які мали для неї вирішальне значення, як, наприклад, прийняття рішень ЄС щодо ширших кліматичних ініціатив в енергетиці, використання відновлювальних джерел енергії та озеленення європейської економіки, що мало також опосередкований вплив на енергетичну безпеку держави.

Після повномасштабного російського вторгнення в Україну питання енергетичної безпеки набуло важливого безпекового контексту, тому ФРН взяла на себе зобов'язання бути ключовим суб'єктом забезпечення європейської енергетичної безпеки. Німеччина у своїй енергетичній моделі розвитку зосередилася на широкому використанні відновлюваної енергетики. При цьому менш екологічною стороною таких змін стало

використання газових і відновлення роботи вугільних електростанцій, необхідних для стабілізації системи під час енергетичної кризи. Експерти стверджують, що дешевий російський газ мав вирішувати питання як дефіциту енергоресурсів, так і сприяти демократизації авторитарної держави через розвиток торговельних відносин. У результаті така енергетична політики не лише не демократизувала Росію, а й поставила Європу в залежність від російських енергетичних ресурсів, що відобразилося й на агресивній зовнішньополітичній діяльності Росії проти України [12]. Отже, Німеччина, прагнучи прискорити власне наближення до стійкої енергетичної політики, сприяла як енергетичній модернізації ЄС загалом, так підтримці утопічних енергетичних інфраструктурних проєктів.

Відзначимо, що з вересня 2022 р. російський природний газ, нафта й вугілля більше не постачаються до Німеччини. Натомість збільшено поставки природного газу з Норвегії та Нідерландів, а також запроваджено додатковий імпорт скрапленого газу з США. Незважаючи на рішення про абсолютну відмову від ядерної енергетики й трансформацію економіки в напрямі кліматично нейтральної індустріальної країни, енергопостачання Німеччини залишається стабільним [13].

Щодо трансформації споживання російських енергоресурсів на рівні ЄС, то треба відзначити, що частка російського ринку становила близько 50 % до другої половини 2021 р. Прискорення зниження частки російського газу відбулося лише у 2022 р. Зокрема, із червня 2022 р. частка Росії в імпорті газу в ЄС становила менше ніж 20 %, а в листопаді – 12,9 %. Загалом у період із січня по листопад 2022 р. російський газ становив менше від чверті імпорту газу ЄС, ще чверть припадала на Норвегію та 11,6 % – на Алжир. Імпорт скрапленого газу приходився переважно на США, Катар і Нігерію і становив 25,7 % [14].

Із 2022 р. на рівні ЄС та Німеччини прийнято низку заходів, спрямованих на стабілізацію європейського й федерального енергетичного сектору. Зокрема, у березні 2022 р. ухвалено Версальську декларацію лідерами 27 держав-членів ЄС щодо прискореного припинення залежності ЄС від російського викопного палива. У травні 2022 р. Європейська рада погодила заборону на імпорт майже 90 % усієї російської нафти до кінця 2022 р. – за винятком сирої нафти, що постачалася трубопроводами. Беручи до уваги різні енергетичні суміші, умови та обставини країн-членів ЄС, лідери ЄС закликали до подальшої диверсифікації джерел і маршрутів енергопостачання, прискорення запровадження відновлюваних джерел енергії, підвищення енергоефективності, а також покращення взаємозв'язку газових й електричних мереж. У грудні 2022 р. Європейська рада вирішила

встановити граничну ціну на нафту для сирової нафти та нафти, отриманої з бітумінозних мінералів, які походять або експортуються з Росії, на рівні 60 дол. за барель. Обмеження ціни на російську нафту має на меті знизити рівень коливання цін, викликаного надзвичайними ринковими умовами, і різко зменшити російські доходи від нафти. Заходи також спрямовані на стабілізацію світових цін на енергоносії та пом'якшення негативних наслідків постачання енергоресурсів до третіх країн. У лютому 2023 р. ухвалено рішення про додаткові заходи щодо обмеження цін на нафтопродукти, які походять або експортуються з Росії [15].

Щодо усунення газової залежності ЄС від Росії, то в червні 2022 р. оновлено регламент про зберігання газу, спрямований на те, щоб газові сховища держав-членів ЄС були заповнені до зимового сезону та могли використовуватися державами-членами, які не мають власних газосховищ. У серпні 2022 р. ухвалено рішення про зменшення попиту на газ на 15 %, а в березні 2023 р. Європейська рада офіційно схвалила продовження добровільної мети щодо скорочення попиту на газ до 31 березня 2024 р. У листопаді 2022 р. погоджено нові заходи, спрямовані на забезпечення безпеки й спільного постачання газу до ЄС. Оновлені правила мають покращити солідарність серед держав-членів ЄС в умовах надзвичайної ситуації та дефіциту газу, забезпечити координацію спільних зусиль у сфері закупівлі газу, обмежити коливання цін на газ й електроенергію через установлення цінових орієнтирів [15].

На федеральному рівні Німеччина прийняла в липні 2022 р. Закон про відновлювані джерела енергії (Erneuerbare-Energien-Gesetz), що набув чинності в січня 2023 р., засвідчивши ґрунтовне оновлення підходів держави до енергетичної політики та безпеки. Зокрема, до 2030 р. планується максимально розширити частку відновлюваних джерел енергії у валовому споживанні електроенергії щонайменше до 80 %. Крім того, федеральний уряд оновив підходи до використання вітрової енергії через розширення площ, доступних для вітрових турбін, і прискорення процесу погодження їх застосування. Уперше на законодавчому рівні затверджено процедуру послідовного переходу до забезпечення 1,5-градусного рівня потепління відповідно до Паризької угоди про захист клімату. Прискорення використання відновлюваних джерел енергії буде збільшено втричі через збільшення тендерів упродовж 2028–2029 рр. на вітрову та сонячну енергію. Отже, планується подвоїти частку загального споживання електроенергії до кінця цього десятиліття, коли виробництво електроенергії зросте із 600 терават-годин до 800 терават-годин, щоб забезпечити можливості використання енергії для промислових об'єктів, теплозабезпечення та

електромобільності [16]. Після початку повномасштабної російської війни проти України Німеччина змушена була переглянути засади власної енергетичної політики й безпеки, що привело до оновлення зовнішньополітичних і економічних підходів. Чинний німецький уряд закладає основу для того, щоб держава стала кліматично нейтральною та енергетично незалежною до 2030 р. за допомогою упровадження відновлювальних джерел енергії, які становлять вищий суспільний інтерес і слугують громадській безпеці. У короткостроковій перспективі забезпечення енергетичної незалежності переважатиме над іншими інтересами під час прийняття відповідних рішень.

3. ВИСНОВКИ ТА ПЕРСПЕКТИВИ ПОДАЛЬШИХ ДОСЛІДЖЕНЬ

Сучасна енергетична стратегія як Німеччини, так і Європи спрямована на довгострокову безпеку постачання енергоресурсів через гарантування сталої пропозиції їх надходження за доступними цінами. Загалом Німеччина виступає за підвищення власної та європейської енергоефективності, розвиток відновлювальної енергетики й повну трансформацію європейського та федерального енергетичного ринку. Політика ФРН щодо енергетичної безпеки формується як з огляду на політику ЄС, так і визначається самостійно. Отже, з одного боку, Німеччина призвела до створення умов майже повної залежності держави та частини країн Європи від російських енергетичних ресурсів, а з другого – саме Німеччина постійно сприяє модернізації власної й загальноєвропейської енергетичної системи через використання відновлювальних джерел енергії та ініціювання проєктів у сфері захисту клімату.

У короткостроковій перспективі через активну участь у європейських справах ФРН матиме визначальний вплив на формування спільної енергетичної політики й безпеки Європи, а реалізація спільної політики ЄС проти Росії сприятиме глибинній трансформації енергетичної політики держави. У довгостроковій перспективі ЄС і Німеччина повинні не лише зберегти політико-економічну здатність протистояти Росії, але й створити умови для уникнення в майбутньому будь-якої іншої залежності від постачання енергетичних ресурсів третіми сторонами. Забезпечення енергетичної безпеки Європи гарантуватиме незалежність і самостійність під час прийняття глобальних політичних рішень, які безпосередньо впливають на розвиток і завершення військових дій Росії проти України.

REFERENCES

1. EUR-Lex (2007). Treaty of Lisbon amending the Treaty on European Union and the Treaty establishing the European Community. URL: <http://data.europa.eu/eli/treaty/lis/sign>
2. Deni, J. R., Smith Stegen, K. (2012). Transatlantic Energy Relations: Convergence or Divergence. *Journal of Transatlantic Studies*, No. 10(4), p. 307–309.
3. European Environment Agency (2021). EU achieves 20-20-20 climate targets. URL: <https://www.eea.europa.eu/highlights/eu-achieves-20-20-20>
4. Dickel, R. (2014). The New German Energy Policy – What Role for gas in a Decarbonization policy? *OIES Paper*, NG 85. URL: <https://www.oxfordenergy.org/wpcms/wp-content/uploads/2014/03/NG-85.pdf>
5. Federal Ministry of Economics and Technology (2010). Energy Concept for an Environmentally Sound, Reliable and Affordable Energy Supply. URL: <http://www.osce.org/eea/101047?download=true>
6. Bundesregierung (2023). Der Atomausstieg macht unser Land sicherer. URL: <https://www.bundesregierung.de/breg-de/aktuelles/ausstieg-aus-der-kernkraft-2135796#:~:text=Die%20Kernkraftwerke%20Emsland%2C%20Isar%202,wird%20auch%20k%C3%BCnftig%20gew%C3%A4hrleistet%20sein>
7. Auswärtiges Amt (2021). Joint Statement of the US and Germany on Support for Ukraine, European Energy Security, and our Climate Goals. URL: <https://www.auswaertiges-amt.de/en/newsroom/news/joint-statement-usa-and-germany/2472084>
8. EUR-Lex (2014). European Energy Security Strategy (EESS). URL: <http://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/PDF/?uri=CELEX:52014DC0330&from=EN>
9. European Commission (2022). Energy Union. URL: https://energy.ec.europa.eu/topics/energy-strategy/energy-union_en
10. European Commission (2021). 2030 climate and energy framework. URL: https://climate.ec.europa.eu/eu-action/climate-strategies-targets/2030-climate-energy-framework_en
11. Bundesministerium der Verteidigung (2016). Weißbuch zur Sicherheitspolitik und zur Zukunft der Bundeswehr. URL: <https://www.bmvg.de/resource/blob/13708/015be272f8c0098f1537a491676bfc31/weissbuch2016-barrierefrei-data.pdf>
12. Janoś, K. (2022). Russlandpolitik. Czy Niemcy zmieniają spojrzenie na Wschód? *Nowa Europa Wschodnia*. URL: https://www.new.org.pl/2344,janos_niemcy_polityka_zagraniczna_rosja_russlandpolitik.html
13. Bundesregierung (2023). Klimafreundlich und krisensicher. URL: <https://www.bundesregierung.de/breg-de/schwerpunkte/klimaschutz/energieversorgung-sicherheit-2040098>
14. Council of EU and European Council (2023). Where does the EU's gas come from? URL: <https://www.consilium.europa.eu/en/infographics/eu-gas-supply/>
15. Council of EU and European Council (2023). Impact of Russia's invasion of Ukraine on the markets: EU response. URL: <https://www.consilium.europa.eu/en/policies/eu-response-ukraine-invasion/impact-of-russia-s-invasion-of-ukraine-on-the-markets-eu-response/#energy>
16. Bundesregierung (2023). Ausbau erneuerbarer Energien massiv beschleunigen. URL: <https://www.bundesregierung.de/breg-de/schwerpunkte/klimaschutz/nouvelle-ee-gesetz-2023-2023972>

Матеріал надійшов до редакції 05.09.2023 р.